55. konference České demografické společnosti

Ve dnech 20. až 22. května 2026 se v Jihlavě, v prostorách Krajského úřadu Kraje Vysočina, uskutečnila 55. konference České demografické společnosti (ČDS). Této významné demografické události, konané za finanční podpory Rady vědeckých společností ČR, z. s., se zúčastnilo téměř sto odborníků. Program byl rozdělen do tří dnů, během nichž zazněly příspěvky pokrývající témata od reprodukčního chování přes zdravotní stav populace až po pokročilé modelování příčin smrti.

Předseda ČDS *Luděk Šídlo* (PřF UK) přivítal účastníky konference v Jihlavě. Hejtman Kraje Vysočina *Martin Kukla* zdůraznil využívání demografických dat při plánování kapacit škol, nemocnic a zařízení sociálních služeb. *Petra Kuncová* (ČSÚ) vyzdvihla využívání dat z ČSÚ a zmínila začátek přípravy Sčítání lidu 2031.

Odborný program zahájil *Ladislav Rabušic* (FSS MU) a v příspěvku **Bezdětnost jako nezamýšlený důsledek druhé modernizace?** otevřel diskusi o hodnotových proměnách mladých generací. Podle něj jsou současná nízká plodnost a rostoucí podíl bezdětných žen makro-strukturním důsledkem úspěšné modernizace, která upřednostňuje individuální svobodu a materiální komfort před tradičním modelem rodiny. Zároveň zdůraznil roli nejistot. Následně vystoupil *Petr Jirásek* (KÚ Kraje Vysočina; PřF UK) s příspěvkem **Demografický vývoj statutárního města Jihlavy a prognóza jeho dalšího populačního vývoje**. Věnoval se v něm komplexní analýze Jihlavy jako případové studie středně velkého města čelícího stárnutí populace a zdůraznil potřebu propojení demografických dat s plánováním veřejné infrastruktury a bydlení. Střední varianta prognózy předpokládá mírný pokles počtu obyvatel.

Zdravotní tématiku do úvodu vnesli *Benjamin Petruželka* a *Kryštof Hanzlík* (MPSV ČR) s analýzou **Zdravotní stav příjemců příspěvku na péči: analýza komorbidit na základě propojených administrativních a zdravotnických dat**. Jejich práce založená na datech projektu SZ DATA za roky 2014–2024 ukázala na silnou zdravotní zátěž příjemců příspěvků, u nichž dominují kardiovaskulární, neurologická a metabolická onemocnění, a poukázala na výraznou nadúmrtnost této skupiny během pandemických let. Metodologické aspekty migrace rozebral *Radek Havel* (ČSÚ) v příspěvku **Úskalí tvorby a hodnocení statistiky stěhování**, kde varoval před nekritickým využíváním a interpretací administrativních dat bez znalosti jejich technických specifik, zejména na regionální úrovni. Středeční dopoledne uzavřela *Michaela Němečková* (ČSÚ) prezentací **Osoby s dočasnou ochranou – stavy, toky a věková struktura,** v níž podrobně zmapovala dynamiku uprchlické populace v Česku mezi lety 2023 až 2026 na základě dat z Cizineckého informačního systému.

Odborná sekce věnovaná současné české rodině se opírala o data mezinárodního programu Generation and Gender Programme (GGP). *Anna Šťastná*, *Jitka Slabá* (PřF UK) a *Eva Beaujouan* (University of Vienna) představily srovnání **První reprodukční zkušenosti: porovnání dat výběrového šetření se zdravotnickými registry**, které odhalilo přidanou hodnotu propojení otázek na první reprodukční zkušenosti z GGP s daty Národního registru reprodukčního zdraví spravovaného ÚZIS ČR. *Darina Kmentová* (FSS MU) se v příspěvku **Partnerské dynamiky v souvislosti s prvními reprodukčními zkušenostmi** zaměřila na stabilitu vztahů a zjistila, že páry, u nichž nedošlo k početí, čelí vyššímu riziku rozpadu vztahu. *Eva Waldaufová* (PřF UK) v práci **Od záměru až k narození dítěte: role formy partnerství v reprodukčním procesu** ukázala, že ačkoliv typ vztahu ovlivňuje záměr mít dítě, na samotnou realizaci má po zohlednění jiných faktorů menší vliv. Sekci zakončila *Sylva Höhne* (RILSA) tématem **Nízkopříjmové rodiny s dětmi pohledem administrativních dat**, kde na datech o příjemcích přídavků na dítě popsala životní podmínky těchto rodin v roce 2024.

Druhý konferenční den otevřely příspěvky zaměřené na zdraví a úmrtnost. Kolektiv autorek

Michala Lustigová, *Klára Hulíková Tesárková*, *Ivana Kulhánová*, *Pavlína Netrdová* a *Dagmar Dzúrová* (PřF UK) prezentoval příspěvek **Nerovnosti ve zdraví v kontextu socioekonomického znevýhodnění**, který doložil výrazné rozdíly ve střední délce života (ve zdraví) mezi obyvateli oblastí s rozdílnou mírou chudoby. Stejný tým v další práci **Zdraví, kontext a úmrtnost: sociálně-zdravotní paradox v po-pandemickém období v Česku** zkoumal vliv sociální deprivace, sociálního postavení, využívání zdravotní péče a komorbidit na riziko úmrtí pomocí logistické regrese. Největší riziko našly autorky u osob, kde se spojuje špatný zdravotní stav, sociální znevýhodnění a slabší kontakt se zdravotním systémem. *Terezie Štyglerová* a *Markéta Šafusová* (ČSÚ) následně představily **Novou etapu sledování úrovně úmrtnosti podle vzdělání**, díky níž se po přechodu na nové zdroje dat podařilo výrazně snížit podíl nezjištěných údajů o nejvyšším dosaženém vzdělání zemřelých na pouhých 9 %. Autorky také prezentovaly úmrtnostní tabulky a standardizované úmrtnosti příčin smrti podle vzdělání. *Jaromír Běláček* a *Jan Schubert* (MENDELU) v příspěvku **Standardizace příčin smrti pro ČR v časových řadách** kriticky zhodnotili publikované evropské statistiky a poukázali na vliv volby standardu na výsledné trendy.

Posterová sekce nabídla pestrou škálu témat ve stručnější formě. *Jana Vrabcová*, *Jitka Langhamrová* a *Tomáš Fiala* (VŠE) uvedli poster **Demografie a udržitelnost ve výuce** o nové vedlejší specializaci na VŠE, a také spolu s *Terezií Frömmelovou* inovativní metodu **LEGO® Serious Play: Demografie v kostkách** pro popularizaci oboru, která umožňuje převést demografické koncepty do lépe uchopitelné podoby. *Sylvie Chrtková* a *Jiřina Kocourková* (PřF UK) analyzovaly **Plánované rodičovství v Jižní Asii** zejména z pohledu „neuspokojené potřeby" antikoncepce, zatímco *Tereza Hrabcová*, *Ivana Kulhánová* a *Michala Lustigová* (PřF UK) doložily vliv nadměrného užívání léků na mobilitu v posteru **Polyfarmacie a vznik potíží s chůzí u starších osob v Evropě**. *Adéla Volejníková* a *Jiřina Kocourková* (PřF UK) zhodnotily **Postavení Česka mezi hlavními cílovými zeměmi přeshraniční reprodukční péče v Evropě** v kontextu asistované reprodukce. *Filip Čábela*, *Tereza Patáková* a *Luděk Šídlo* (PřF UK) představili aplikaci prospektivního přístupu k měření stárnutí na zdravotnickém personálu v Česku v příspěvku **Přizpůsobení se stárnoucí pracovní síle ve zdravotnictví**. *Jana Rozmarinová* a *Simona Činčalová* (VŠPJ) zkoumaly **Využití demografických dat při plánování zdravotní péče** na základě krajských strategických dokumentů. *Marie Hanková* a *Michala Lustigová* (PřF UK) uzavřely posterovou sekci longitudinální analýzou well-beingu s názvem **Změny subjektivní psychické pohody v čase v populaci Česka**.

Odpolední program se věnoval populačnímu vývoji a projekcím. *Branislav Bleha* (PrF UK v Bratislavě) a *Boris Vaňo* (Infostat) prezentovali **Demografickou projekciu okresov Slovenska do roku 2050**, v níž predikovali nezvratné stárnutí všech slovenských regionů. *Tomáš Fiala*, *Jitka Langhamrová* a *Jana Vrabcová* (VŠE) v příspěvku **Může zahraniční migrace zajistit finanční udržitelnost důchodového systému?** vytvořili vlastní populační projekci Česka a modelovali nezbytné migrační objemy pro zachování stability systému. *Pavol Hurbánek* a *Ilona Svobodová* (ÚZEI) v navazujících příspěvcích rozebrali **Vztah velikosti obcí s vybranými charakteristikami obyvatelstva v Česku** a **Vztah velikosti obcí se zaměstnaností v zemědělství a s nezaměstnaností v Česku**.

Závěrečný konferenční den byl otevřen příspěvky na téma plodnost a aplikace. *Kryštof Zeman* (Austrian Academy of Sciences) v analýze **Zrychlení poklesu plodnosti a odložená rekuperace** popsal aktuální pokles plodnosti ve vyspělých zemích na základě dat z Human Fertility Database. Výsledky ukazují plošný pokles plodnosti a zastavení růstu plodnosti ve vyšším věku. Zahájil také diskusi na téma vymírání populace. *Magdalena Baštecká* (ČSÚ) pak v příspěvku **Změny plodnosti v Česku v letech 2015–2025** kvantifikovala vliv intenzity plodnosti, věkové struktury, zahraniční migrace a revize populačních dat na českou plodnost. Od roku 2022 byl nejvýraznější efekt intenzity plodnosti. **Ondřej Nývlt** (VŠE) prezentoval **Možnosti sociodemografických analýz prostřednictvím vizualizačních nástrojů** jako jsou ArcGIS (aplikace na plánování kapacit mateřských škol), Power BI (analýza nerovnosti ve vzdělávání) a R Shiny (průvodce světem trhu práce a vzdělávání).

Celou konferenci uzavřela odborná sekce věnovaná vícečetným příčinám smrti v Česku. *Šárka Daňková* (ÚZIS ČR) a *Bety Ukolova* (PřF UK) se ptaly **Jak vznikají data o vícečetných příčinách smrti a jaká**

je jejich kvalita? Popsaly proces sběru, zpracování a validace těchto dat. Nechyběl ani pohled na jejich kvalitu a příklady z praxe. *Bety Ukolova* (PřF UK), *Lukáš Kahoun* (PřF UK), *Magdalena Baštecká* (ČSÚ) a *Šárka Daňková* (ÚZIS ČR) představili aplikaci algoritmu RiCoDa, který na základě vztahů mezi vícečetnými příčinami smrti dokáže určit typ procesu vedoucího k úmrtí. V příspěvku **Úmrtnost podle typu procesu vedoucího ke smrti v Česku a jeho regionech** se zaměřili na aplikaci tohoto algoritmu na data v Česku v letech 2022–2023. Stejní autoři prezentovali výzkum **Přesah nerovností ve využívání zdravotní péče až do úmrtnostních statistik**, který prokázal, že kontakt s poskytovateli zdravotní péče před smrtí zásadně ovlivňuje podrobnost zápisu v Listu o prohlídce zemřelého.

Konference opět nabídla účastníkům nejen odborný, ale i doprovodný program, který letos zahrnoval např. prohlídky Horácké multifunkční arény, města či jihlavského podzemí. Nechyběl ani tradiční společenský večer. Ústní příspěvky i postery z konference jsou dostupné na webových stránkách České demografické společnosti – https://www.czechdemography.cz/akce/konference/konference-cds-2026/prispevky-z-konference/.

Redakce časopisu Demografie

Kulatý stůl České demografické společnosti: Význam demografie v životním pojištění

Dne 28. dubna 2026 uspořádala Česká demografická společnost (ČDS) ve spolupráci s Českým statistickým úřadem (ČSÚ) a Českou společností aktuárů (ČSpA) odborný Kulatý stůl na téma „Význam demografie v životním pojištění". Setkání, které se uskutečnilo v prostorách Českého statistického úřadu, mělo za cíl diskutovat o průsečících demografického výzkumu a aktuárské (pojistněmatematické) praxe, především v souvislosti se stárnutím populace, a to u příležitosti navázání neformální spolupráce mezi oběma společnostmi. Jako panelisté vystoupili Jan Šváb (předseda České společnosti aktuárů), Jan Kořistka (Generali Česká pojišťovna) a Patrik Balla (Kooperativa).

V úvodním příspěvku představil *Jan Šváb* profesi pojistného matematika (aktuára) jako disciplínu zaměřenou na finanční dopady rizik a nejistoty. Zdůraznil, že klíčovým pilířem této práce je aplikace odborného úsudku při volbě dat a modelů, což s sebou nese vysokou profesní odpovědnost a nutnost transparentnosti. V závěru poukázal na globální výzvy, které propojují demografii s pojišťovnictvím – zejména fenomén dlouhověkosti, rizika pandemií a s nimi spojenou potřebu inovací v penzijních a zdravotních systémech.

Následující části se ujal *Jan Kořistka*, který přítomné seznámil s metodologií modelování úmrtnosti v komerčních pojišťovnách. Po krátkém historickém exkurzu k počátkům úmrtnostních tabulek vysvětlil rozdíl v přístupu ke dvěma hlavním rizikům: riziku úmrtnosti a riziku dlouhověkosti a popsal využívání Lee-Carterova modelu pro projekce úmrtnosti. Upozornil, že pojišťovny musí populační data upravovat o specifické selekční faktory, neboť pojištění klienti vykazují jinou úmrtnost než celá populace. V mezinárodním srovnání pak otevřel otázku dalšího vývoje a možného zpomalování trendu zlepšování úmrtnosti v Česku.

Závěrečný expertní pohled přinesl *Patrik Balla*, který se věnoval budoucím výzvám stárnutí populace a dlouhodobé péče v ČR v horizontu do roku 2050. Aktuální demografické odhady jasně ukazují, že dramatický nárůst podílu seniorů, a zejména nejstarší věkové skupiny nad 85 let, zásadně zvýší potřebu ošetřovatelské a lůžkové péče. Z pohledu pojistné matematiky představuje nesoběstačnost zásadní pojistné riziko. V rámci diskuse zaznělo, že bude nutné řešit rostoucí finanční nároky na sociální a zdravotní systém, přičemž jedním z řešení je aktivní zapojení klientů prostřednictvím komerčních produktů kombinujících pojištění se spořením.

Závěrečná diskuse potvrdila, že akademická demografie a komerční aktuárská praxe jsou úzce propojené disciplíny. Zatímco demografové dodávají robustní populační prognózy a projekce, pojišťovny je transformují do finančních modelů pro řízení rizik.

Příspěvky z akce jsou dostupné na stránkách www.czechdemography.cz.

HV ČDS